

PREDLOG

SMERNICE RAZVOJA STAROSTI PRIJAZNIH SLOVENSКИH UNIVERZ

Iniciativna skupina

Starosti prijazne univerze so dolgoročna vizija v trajnostni razvoj usmerjenih sodobnih družb. Omogočile naj bi enakopravno vključevanje starejših v učne in raziskovalne dejavnosti univerz, tako na formalni, neformalni in priložnostni ravni. V času slovenskega predsedovanja Svetu EU je Slovenija jasno opredelila vprašanje vključevanja in odpiranja evropskega visokošolskega prostora pri reševanju gospodarske in socialne krize, zlasti pri odpravljanju posledic demografskih sprememb in pandemije ter zagotavljanju trajnostnega razvoja. Vključenost vseh generacij, tudi starejšega prebivalstva 55+, v vse oblike visokošolskega izobraževanja v okviru odprtega, formalnega vseživljenjskega učenja je ključno za doseganje ciljev pametnega staranja.

Cilj: Udejanjanje načel odprte univerze za vse s poudarkom na vzpostavljanju starosti prijazne slovenske univerze. Podpira se povezovanje visokošolskih iniciativ v Republiki Sloveniji za vseživljenjsko učenje ter oblikovanje celovite med univerzitetne iniciative.

Namen: Uvajanje sistema vseživljenjskega učenja, ki bo odprt, prilagojen posameznikovim potrebam in interesom, in bo zagotavljal pridobivanje kompetenc znanja z namenom prilagajanja potrebam trga dela in kakovosti življenja v starajoči družbi. Izhajajoč iz konceptov dolgoživosti, aktivnega staranja in inkluzivnosti so vključeni starejši študenti in programi zanje kot možnost za razvoj terciarnega izobraževanja.

Poslanstvo: Sledili bomo Strategiji Evropski zvezi univerz (European University Association, EUA). Dokument o viziji »Univerze brez zidov«, ki ga je EUA objavila leta 2021 govori, da je naša evolucija v družbe znanja postavila univerze v epicenter človeške ustvarjalnosti in učenja, ki je ključnega pomena za preživetje in družbeni uspeh. Drugače povedano, univerze so prevzele odgovornost za družbeni in trajnostni razvoj, ki bi naj zagotovila kakovost življenja vsem.

Pri tem bomo vzpodbujali udejanjanje ciljev in načel starosti prijaznih univerz (Age-Friendly University Global Network, AFU):

1. Spodbujati **sodelovanje starejših** odraslih v vseh temeljnih dejavnostih univerze, vključno z *izobraževalnimi in raziskovalnimi* programi;
2. Spodbujati **osebni in karierni razvoj** v drugi polovici življenja in podpirati tiste, ki želijo narediti „drugo kariero“;
3. Prepoznati vrsto **izobraževalnih potreb starejših** odraslih: od tistih, ki so predčasno opustili šolanje, do tistih, ki želijo pridobiti magisterij ali doktorat;
4. Spodbujati **medgeneracijsko učenje**, da se olajša vzajemna izmenjava strokovnega znanja in izkušenj med študenti vseh starosti;
5. Razširiti dostop do **spletnih izobraževalnih možnosti** za starejše odrasle, da se zagotovi raznolikost načinov sodelovanja;
6. Zagotoviti, da bodo **raziskovalni programi** univerz upoštevali potrebe starajoče se družbe in spodbujali javno spoznanje o tem, kako lahko visokošolsko izobraževanje bolje odgovori na različne interese in potrebe starejših odraslih;

7. Povečati razumevanje študentov o **koristih dolgoživosti** ter vse večje kompleksnosti in bogastva, ki ga staranje prinaša v našo družbo;
8. **Izboljšati dostop** starejših do univerzitetnih programov o zdravju in dobrem počutju ter umetnostnih in kulturnih dejavnosti na univerzi;
9. Zagotoviti **aktivno sodelovanje** z upokojenci univerze;
10. Zagotoviti **reden dialog** z organizacijami, ki zastopajo interese starajočega se prebivalstva.

Za uresničevanje teh načel bo **naše delovanje temeljilo na osnovnih stebrih**: raziskovanje in inovacije; učenje in izobraževanje; vseživljenjsko učenje; institucionalne spremembe; medgeneracijsko učenje; kariera in podjetništvo po upokojitvi; dejavno vključevanje v civilno družbo (od lokalne skupnosti do države).

Pri tem bomo upoštevali Resolucije o Nacionalnem programu visokega šolstva do 2030. **Strateški cilji na področju kakovosti C 3.6. Vzpostavitev sistema vseživljenjskega učenja na visokošolski ravni**: Vzpostavljen bo delujoč sistem vseživljenjskega učenja na visokošolski ravni, vključno z ustreznim vrednotenjem in priznavanjem, s ciljem opolnomočenja širših krogov aktivnega prebivalstva z novjšimi spoznanji znanosti, umetnosti in stroke.

Iniciativna skupina bo pri načrtovanju svojih dejavnosti izhajala iz **primerov dobrih praks** domačih in izbranih evropskih univerz, ki se na potrebe svojega okolja odzivajo z znanjem, ki je potrebno za napredek in trajnostni razvoj družbe že med študijem in z novo vzpostavljenim sistemom vseživljenjskega učenja, ki se bo razvijal v bodoče. Sodelovala bo z drugimi izobraževalnimi institucijami v Sloveniji, ki izvajajo oblike učenja in izobraževanja izven visokošolskega prostora.

Finančne vire bomo pridobivali s pomočjo javnih razpisov namenjenih za vzpodbujanje kakovosti življenja starejšega prebivalstva, medgeneracijskega sodelovanja in vzpodbud vseživljenjskega učenja in bilateralnega sodelovanja v širši regiji. Evropska unija in njene države članice, tudi Slovenija, so sprejele številne politike in programe, ki neposredno vplivajo na starejše ali pa jih na različne načine podpirajo.

Preko evropske kohezijske politike in drugih mehanizmov je dana podpora in finančni viri za reševanje razvojnih razlik ter izvajanje številnih ukrepov na področju socialne politike, vključevanja, vseživljenjskega izobraževanja, zagotavljanja dostopnosti, mobilnosti in predvsem izboljšanja kakovosti življenja prebivalcev in prebivalcev v Republiki Sloveniji. Ministrstvo za kohezijo in regionalni razvoj, je zagotovilo, da bodo za to namenili sredstva tudi v finančni perspektivi 2021-2027.

Prihodnji izzivi

Cilj starosti prijaznega gibanja na univerzah je, da pospešimo vključenost starejših v visokošolsko kakovostno izobraževanje, ki presega obstoječa prizadevanja.

Potreben je razmislek, katere dodatne korake lahko naredimo na svoji instituciji, da pridobimo zagon in zagotovitev, da bodo naše pobude dosegle širše soglasje v visokošolskem prostoru, tako v akademski skupnosti kot pri študentih. Pri tem je bistvenega pomena, da vzpostavimo zaupanje pri institucijah, krepimo povezave med disciplinami in članicami univerze ter spodbujamo sodelovanje in povezovanje med dejavniki v širšem družbenem okolju.

Izhodišča:

European University Association (EUA), "Universities without walls". Vizija EUA je, da so evropske univerze odprte, transformativne in transnacionalne ter gradijo partnerstva s številnimi akterji na lokalni in mednarodni ravni. Univerze bodo uporabljale priložnosti, ki jih ponuja digitalizacija, združevanje fizičnih in virtualnih prostorov v celostnem učenju in raziskovalnem okolju, ki se prilagaja potrebam raznolike univerzitetne skupnosti.

<https://eua.eu/resources/publications/983:pathways-to-the-future.html>

European Economic and Social Committee : European Strategy for Older persons:

Demografski izziv, s katerim se srečuje evropska družba, je treba obravnavati s politikami, ki vključujejo spremembo paradigme, s katero bodo **starejši postali vidni**, v ospredju pa ne bo več oskrba, temveč opolnomočenje starejših in opustitev stereotipov o njih. Sedanji demografski izziv zahteva, da odpravimo ovire in izkoristimo priložnosti, povezane s staranjem prebivalstva. EESO poziva k javno-zasebnim partnerstvom kot dopolnilni formuli za izkoriščanje potenciala aktivnega sodelovanja starejših na področjih, kot so kultura, **izobraževanje**, šport, turizem itd.

<https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/opinions-information-reports/opinions/european-strategy-older-persons>

AGE Platform Europe: V okviru platforme starejših EU AGE na splošno ugotavljajo, da ni sistematičnega pristopa in podpore v smislu financ, logistike, komunikacije ali krepitve zmogljivosti. Hkrati ugotavljajo, da ostajajo nedostopne možnosti učenja za številne starejše osebe, še posebej to velja za skupine, ki se soočajo z dodatnimi ovirami: starejši invalidi, starejši na podeželju in starejše osebe z imigrantskim ozadjem. Starejše osebe z nižjo izobrazbo se soočajo tudi z ovirami za dostop do vseživljenjskega učenja in izobraževanja.

[AGE Platform Europe \(age-platform.eu\)](https://age-platform.eu)

K doseganju ciljev nas usmerjajo tudi že sprejeti dokumenti:

Leta 2017 je vlada Republike Slovenije sprejela »**Strategijo dolgožive družbe**«. Dokument je zasnovan na konceptu aktivnega staranja in predstavlja vsebinski okvir predlaganih sprememb, vizijo in cilje. Vključeni so predlogi in prilagoditve, prvič potrebni za razvoj trga dela in izobraževanja, drugič za samostojno, zdravo ter varno življenje vseh generacij in tretjič za vključenost v družbo pri oblikovanju okolja za dejavnost v vseh življenjskih obdobjih.

https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/kratke_analize/Strategija_dolgozive_druzbe/Strategija_dolgozive_druzbe.pdf

Na ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije so junija 2022 oblikovali »**Smernice za prenovo visokošolskega strokovnega izobraževanja s predlogom izvedbenega načrta**«, ki je osnova za pripravo prilagoditvenih univerzitetnih študijskih programov.

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Visoko-solstvo/Javni_razpisi/NOO_poziv_reforma/2022-06-14_Smernice_v1-3.pdf

Cilj »**Načrta za okrevanje in krepitev odpornosti**« (Urad Republike Slovenije za okrevanje in odpornost 2021) se osredotoča na netradicionalne študente (to pomeni na tiste, ki se takoj po srednji šoli ne vpišejo na naslednjo stopnjo izobraževanja za čas polnega študija), ki so še del aktivnega prebivalstva in morajo, zaradi spreminjajočih se zahtev na trgu dela, nadgrajevati ter dopolnjevati svoje visokošolsko znanje. Smernice so, kljub imenu, zastavljene širše ter usmerjene v zeleni in digitalni prehod ter vseživljenjsko učenje (oz. vseživljenjsko izobraževanje v visokem šolstvu preko razvijanja sistema mikrodokazil).

<https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/nacrt-za-okrevanje-in-odpornost/dokumenti/>

Program sodelovanja v letu 2024

V letošnjem letu bomo sodelovali pri izvedbi skupnih dejavnosti:

Maj 2024:

- spletni sestanek razširjene iniciativne skupine z namenom predstavitve smernic našega poslanstva in načrtovanih aktivnosti v letošnjem letu;
- pregled razpisov za leto 2025/26, Polonca Pangrčič, UAME

30. september do 2. oktober 2024: skupno nastopanje na **23. F3ŽO - Festival za tretje življenjsko obdobje**, ki bo v **Cankarjevem domu v Ljubljani**.

Oktober 2024: gostujoče predavanje na univerzi Alma Mater Europaea, *Učenje v poznejših letih: kakšna je vloga univerze?*, Nives Ličen, FF UL.

November 2024: pobude za oblikovanje skupnega nabora izvedbenih predmetov v obliki študija na daljavo:

- *Zorenje v modrosti ter sodobni pristopi k učenju za trajnostnost*, Darja Piciga, CZPUVU UM
- *Pristop Out of the Box*, razmislek, Danijel Rebolj, CZPUVU UM
- *Priložnosti in obveznosti digitalne dostopnosti*, Matjaž Debevc

December 2024: promocija aktivnosti, *Dosežki in premiki v letu 2024 na področju starosti prijaznega visokošolskega okolja*, Lučka Lorber

Vljudno vas vabim k obogatitvi našega programa skupnega sodelovanja, lahko tudi že za leto **2025!**